

■ ■ ■ En ny undersøkelse av klasser i Norge viser at overklassens barn kan sove trygt om natten og vil leve lenge i landet.

Klassespøkelsen

BØKER
KARL-FREDRIK
TANGEN

«Klassebilder. Ulikhet og sosial mobilitet i Norge»

Kenneth Dahlgren og Jørn Ljunggren (red.)
Universitetsforlaget, 282 sider

Kommunismens spøkelse gjør lite ut av seg i Europa om dagen. Spøkket ble påvist av Karl Marx og Friedrich Engels i «Det kommunistiske manifest», der de spør at borgerskapets utvikling av kapitalismen vil frembringe kapitalismens undergang. Denne feilsilte forventningen er utgangspunktet for et av mange lesevverdige innslag i boken «Klassebilder», der en rekke sosiologer skriver om begrepet klasse.

Ketil Skogen og Olve Krangle tar for seg hvordan arbeiderklassen ikke retter sin motstand mot kapitalister, men mot en voksende gruppe av eksperter i middelklassen. Bygdefolk protesterer for eksempel mot skrivebords eksperter som vil fylle norsk utmark med ulv.

For ekspertene er ikke motstanden mot ulv usynlig. Men posisjonen bygdefolket inntar blir ifølge Skogen og Krangle uforståelig for middelklassemakter. Ekspertene kan være eksperter på ulv, på kosthold, på røyking og på kunst, og på alle disse områdene blir praksisen til dem med lite utdannelse og penger uforståelig. «Klassebilder» demonstrerer at middelklassefaget sosiologi produserer forskere som både vil og kan gjøre det uforståelige mer forståelig.

Virkelig uforståelig for middelklasseeksperterene er

arbeiderklassens syn på utdannelse og barneoppdragelse. May-Len Skilbri tar for seg dem som ikke flytter på seg i klassehierarkiet – og heller ikke vil det. Hun baserer seg på intervjuer med kvinnelige renholdere som gir uttrykk for at de ikke har ambisjoner som dreier seg om «bedre» jobber, hverken for seg selv eller for døtrene. Flere av kvinnene jobbet sammen med døtrene, og var stolte av at svigerdøtrene hadde valgt som – og dermed var som – dem. I denne verden gjelder et alternativt verdssystem til middelklassens ambisjoner. Kvinner bør være kvinner, og ikke «karrierekvinner». Ordentlige kvinner prioriterer barna fremfor jobb og de «synes det var deilig å ha en jobb som ikke var viktig for dem, og som også andre forsto ikke var viktig for dem.»

Forskjeller i levemåter og måter å betrakte verden på blir fremstilt både som forårsaket av og årsak til klasseposisjon. Som når Kari Stefansen og Nora Blaasvør skriver at arbeiderklasseforeldre betrakter det som målet med barneoppdragelse «å sørge for at barna blir greie, snille og godt likt». De forklarer hvordan erfaringer i underordnede jobber bidrar til at de forbereder barna på å tåle å plassere seg under autoriteter – og hvordan denne forberedelsen nettopp bidrar til at barna vil søke mot underordnede posisjoner i arbeidslivet.

Men boken gir ikke et bilde av klasse som en posisjon alle er låst inn i. Det er reisen i klasse-systemet som får mest oppmerksomhet, og redaktørene har fått med seg svenske Mats Trondman, en av nestorene på området. I en tekst der han tar utgangspunkt i egen familiehistorie fra tidlig 1800-tall til i dag, viser han sammenhengen mellom individuelle fortellinger, samfunnsbegivenheter og klasseposisjon. Hans familie går fra å være jordløse til å eie jord, fra å være småkapitalister til å bli arbeidere, og fra å være nærmest på siden av samfunnet til Trondmans professorstilling. Trondmans reise fra arbeiderklasse til toppakademiker er ikke vanlig. Dette blir statistisk dokumentert i flere tekster. Men han er likevel ikke alene.

Lars Ove Seljestad forteller

OPPOVER. Den folkelige fortellingen om klassereisen handler om Kjell Inge Røkkets vei fra fattig fiskerslekt til egen yacht. Bildet er fra 1993.

Foto: Scanpix

også om sin personlige reise, og gir en interessant gjennomgang av ulike typer klassereiser. Han viser for eksempel hvordan utdanningssystemet kan by på et skinn av klassereise oppover for mennesker som i beste fall forflytter seg litt sidelengs. Det kan være «den idealistiske arbeiderdottera som studerer kunsthistorie ved eit universitet med lite prestisje og som ikke får jobb etterpå». Arbeiderklassebarn som ikke skjønner utdanningssystemet og som gjennom et lappet studie- og jobbliv sosialt forflytter seg nedover til «eit slags subproletært bohemmiljø».

Kanskje de heller burde begynt som fiskere? «Klassebilder» tar også for seg folkefortellingen om klassereisen, som kan eksemplifiseres med Kjell Inge Røkkets vei fra fattig fiskerslekt til egen yacht. Om slike klassereisende skriver om sin opplevelse er det som håndbøker for suksess og ikke som sutring over å ikke bli forstått, hverken i sitt nye eller sitt gamle miljø. Men som boka viser er ikke veien til direktør eller

professor særlig sannsynlig for dem som blir født med foreldre langt nede i samfunnshierarkiet.

En vesentlig begrunnelse for å bruke ressurser på forskning på klasse i samfunnet – og vel også for arbeid mot et klassesamfunn – gir Jon Ivar Elstads tekst om klasse og helse. Klasseposisjon dreper. Det er ikke bare røyking, passivitet og feit mat som øker dødeligheten i arbeiderklassen, men arbeidslivet og den underordnede posisjonen i seg selv. «Jo lavere utdannelse og jo lavere inntekt, jo høyere var dødsrisikoen.»

Klassespøkket er på ferde i et av verdens rikeste land. Men det er ikke noe beist. Nå er det sosiologene som er opptatt av klassespørsmålet – mens mennesker i arbeiderklassen kjemper mot ulvebyråkrater og for kulturell verdighet samtidig som de trener barna sine i å ta underordnede samfunnsposisjoner. Vinnerne i klassesamfunnet har ingenting å frykte.

Karl-Fredrik Tangen er førstelektor ved **Markedshøyskolen Campus Kristiania**.

Navn: Jo Inge Bommen
Alder: 38
Stilling: Operations Director, Ocean Saver

PÅ NATTBORDET

– Det siste jeg har lest er vel noen bøker i «Morgan Kane»-serien som de har begynt å gi ut på nytt igjen. Men det er kanskje ikke helt politisk korrekt å si.

– Inga Marte Thorkildsen har lest dem alle. Det satte en stopper for eventuelle fordommer Nattdorset måtte ha hyget seg med.

– Jeg startet med å lese eksemplarene til min far, han lot meg begynne på dem tidlig i tenårene. Det begynner å bli en stund siden.

– Ta ikke den, du ser pur ung ut på bildene. Forfatteren kom seg ikke til USA før etter å ha skrevet bindsterkt derfra?

– Han endret visstnok stilen etter å ha vært der, ja.

– Flintharde menn vest for El Paso, er det representativt for deg?

– Det går mye i krim når jeg skal koble av, og det er det jeg mest bruker bøker til. Jo Nesbø er en av favorittene. Og så leser jeg en del av svenskene.

– Läckberg? Mankell?

– Ja, Läckberg er jo siste skudd på stammen. Og Mankell og Guillou har skrevet mye bra.

– Johan Theorin nevnes stadig oftere her.

– Ja, jeg leste hans andre bok, den var god, den.

– Reiser du mye? Leser du på fly?

– Tjue, tredve reisedøgn i året kanskje. Men for reiste jeg mer på skip. Da må man enten ha med bok eller stirre i veggen.

– Det finnes et herlig engelsk reisebyrå som heter Strand, som spesialiserer seg med reiser med fraktskip. Antagelig mer fristende og eksotisk for Nattdorset enn for deg.

– Det kunne vært en rimelig måte å komme seg rundt på det!

– Nja, så billig er det allikevel ikke. Mest hva gjør man ikke for å komme utenfor mobiltelefonens dekningsområde. Tiden da man kunne komme seg rundt med å stå i oppvasken er nok over.

– Det er for mange papirer for rederne, og for mange kurs å ta.

– Noen blindpassasjerer snek seg på et skip i Mombasa nylig, uvitende om at neste havn var Sveagraven på Svalbard.

– Det må være rekord i kultursjokk. Kanskje sammen med kampen mellom Brasil og Nord-Korea.

■ E-post: etterbors@dn.no Kontaktpersoner: Trygve Aas Olsen trygve.aas.olsen@dn.no og Espen Hauglid espen.hauglid@dn.no

■ DN betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere, og til å forkorte innlegg.

■ Bidrag som ikke er bestilt, honoreres ikke. Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4000 tegn (cirka 700 ord). Underinnlegg/replik: Maks 1000 tegn (cirka 200 ord).

DagensNæringsliv

Sentralbord 22 00 10 00

Kundeservice 815 11 815

Annonse 22 00 10 75

Dagens Næringsliv
Christian Krohgs gate 16,
Postboks 1182 Sentrum,
0107 Oslo

REDAKSJONEN etter kl. 16.30

Desken: 22 00 13 30

EtterBørs: 22 00 13 55

Feature: 22 00 13 51

Finans: 22 00 13 64

Foto: 22 00 13 07

Livsstil: 22 00 13 73

Nyhetsjef: 24 10 14 30

Næringsliv/IT: 22 00 13 64

Politikk/økonomi: 22 00 13 93

Utenriks: 22 00 13 65

REDAKSJONER UTENFOR OSLO

Kristiansand: 38 07 13 07

Stavanger: 51 85 81 11/13

Trondheim: 73 80 89 20

Tromsø: 77 66 56 65

REDAKSJONER UTENLANDS

Brussel: +32 47 3510 842

Bangkok: +66 7622 5970

TELEFAKS OSLO

Abonnement: 22 00 10 60

Administrasjonen: 22 00 10 10

Annonse: 22 00 10 70

Løssalg: 22 00 10 30

Redaksjonen: 22 00 11 10

TELEFAKS UTENLANDS

Bangkok: +66 762 34580

TELEFAKS UTENFOR OSLO

Bergen: 55 31 65 92

Kristiansand: 38 07 10 30

Stavanger: 51 85 81 10

Trondheim: 73 80 89 02

Tromsø: 77 66 56 78

E-POST

annonse@dn.no

kundeservice@dn.no

redaksjonen@dn.no

www.dnavis.no